

این کشور پیشی بگیرد. چین اکنون بزرگ‌ترین قدرت تجاری جهان است. تجارت ۴,۴۳ تریلیون دلاری این کشور در مقایسه با تجارت ۳,۸۹ تریلیون دلاری ایالات متحده، برای تقویت زیرساخت‌های پایه‌ای در جهان به‌ویژه در کشورهای درحال توسعه و نوظهور آفریقا و آسیا مورد نیاز است. چین اکنون ابرقدرت زیرساختی جهان است که در آفریقا بندر، راه‌آهن، جاده و ایستگاه‌های برق می‌سازد.

از سوی دیگر، پس از شیوع کووید-۱۹، زبان سیاست خارجی چین بسیار صریح و تهاجمی‌تر شده است و مقامات این کشور، وزارت خارجه، دیپلمات‌ها، سفرا و رسانه‌های آن در سراسر دنیا با قاطعیت بیشتری از موضع کشورشان حمایت می‌کنند. بحران کرونا سبب شد که روابط چین با آمریکا در بدترین وضعیت از زمان دیپلماسی «پینگ‌پنگ» قرار بگیرد و حتی برخی معتقدند که جدایی تدریجی اقتصاد دو کشور از یکدیگر گریزناپذیر است.

بنابراین می‌توان گفت که کووید-۱۹ خط تخاصم و رقابت چین و آمریکا را بر سر رهبری و هژمونی یا حداقل تغییر و تحول در نظم بین‌المللی برجسته‌تر کرد. اینکه چه زمانی تقابلات زبانی و ادبیات دیپلماتیک تهاجمی بین چین و آمریکا به سمت کنش جدی در رفتار آن‌ها رهنمون شود، به‌طور دقیق مشخص نیست؛ اما به تدریج می‌توان آن را در رفتارهای آن‌ها مانند جنگ تجاری و کووید-۱۹ با وضوح بیشتری ملاحظه کرد.

در این میان، مهم‌ترین درس آموخته برای تحلیلگر و تصمیم‌گیرنده سیاست خارجی، فهم درست و به‌موقع اوضاع متحول و متغیر دنیای معاصر، منازعات و رقابت قدرت‌های بزرگ و ظهور و سقوط آن‌ها است. همچنین ضمن پرهیز از اغوای قدرت چین، باید دانست که این کشور تا رسیدن کامل به آمریکا و پشت سر گذاشتن آن به‌ویژه در حوزه قدرت نرم و ارائه الگو و مدل در عرصه جهانی فاصله طولانی و راه درازی در پیش دارد. با این حال نباید از قدرت رو به تصاعد چین و به‌ویژه قدرت‌نمایی آن در برابر آمریکا به راحتی گذشت.

۳- درس آموخته‌ای برای سیاست خارجی ایران

در آینده نزدیک و با سرعت گرفتن بیشتر صعود چین و توسعه ابزارهای قدرت نرم آن، حتی آمریکا نیز به‌مانند ماجرای کووید-۱۹ به هراس خواهد افتاد. «توسیدید» مورخ یونانی در کتاب «تاریخ جنگ‌های پلوپونزی» درباره جنگ آتن و اسپارت می‌نویسد

مقایسه با گذشته در رتبه‌بندی نامطلوب‌تری قرار گرفت. در یک نظرسنجی که مرکز تحقیقاتی «پیو» در ماه مارس ۲۰۲۰ از مردم آمریکا انجام داد، حدود ۶۶ درصد از مردم نسبت به چین دیدگاه منفی داشتند که این آمار نسبت به سال ۲۰۱۷، حدود ۲۰ درصد افزایش نشان می‌دهد. بر طبق این نوع نظرسنجی‌ها، پس از شیوع این بیماری، کارزار تبلیغاتی گسترده جهانی چینی‌ها، حداقل در بین آمریکایی‌ها شکست خورده است. حتی بسیاری از کشورهای دریافت‌کننده کمک‌ها و تجهیزات پزشکی و دارویی از چین هم، زبان به انتقاد از این کشور گشوده و با فرض منشأ غیرطبیعی ویروس کرونا، به فکر چگونگی بررسی یا دریافت غرامت از این کشور افتاده‌اند.

۲- به صدا درآمدن زنگ خطر نظم تک‌قطبی

اگر نخواهیم زیاده‌روی کنیم و رفتارهای اخیر چین را به هژمونی و تغییر رهبری دنیا به‌ویژه در حوزه نرم ربط دهیم، حداقل می‌توانیم این‌گونه استدلال کنیم که شیوع کووید-۱۹، روند تحول در نظم بین‌المللی را تسریع کرده است. پس از شیوع این بیماری، بسیاری از کارشناسان پیش‌بینی کرده‌اند که همه‌گیری کووید-۱۹ سرعت روند بازسازی روابط بین‌الملل را به سمت نظام دوقطبی ایالات متحده و چین بیشتر خواهد کرد. بسیاری از کشورها که پیش از این همکاری با آمریکا اولویت اول و آخر آن‌ها محسوب می‌شد، اکنون در حال ارزیابی دوباره برای حضور در شبکه حامی چین هستند و شاید در سال‌های پیش رو دست به انتخاب‌های جدیدی بزنند. البته این استدلال الزاماً به این معنا نیست که اکثریت قریب به اتفاق کشورها به‌زودی ایالات متحده را رها کرده، در اردوگاه چین قرار می‌گیرند؛ با این حال، شاید کشورها بخواهند روابط متوازن‌تری با همه قدرت‌های بزرگ برقرار کنند و صرفاً در شبکه حامی یکی از این قدرت‌ها نباشند؛ هدفی که به نظر می‌رسد در چندساله اخیر ترکیه، ایتالیا و حتی کشورهای عربی منطقه غرب آسیا به تدریج در حال حرکت در مسیر آن هستند. کووید-۱۹ قطعاً سرعت بیشتری به این روند خواهد بخشید و گزینه چین را در انتخاب‌های کشورها تقویت خواهد کرد.

به نظر برخی محققان کووید-۱۹ فرصتی برای چین به وجود آورده است تا با بهره‌گیری از آشفته‌گی سیاست خارجی آمریکا، در شکل‌دهی به روندهای جهانی از

به شکل مستقل از نهادهای دولتی هم به داخل و هم خارج این کشور - بوده‌ایم؛ در این راستا، شرکت‌ها و تجار چینی چندین محموله کمک‌های بشردوستانه به کنسولگری ایران در «گوانجو» و «شانگهای» تحویل داده‌اند.

۴- افزایش نفوذ در رژیم‌ها و نهادهای بین‌المللی؛

یکی دیگر از اهداف ضمنی مشارکت وسیع خارجی چین در مبارزه با کووید-۱۹ افزایش نفوذ در رژیم‌ها و نهادهای بین‌المللی است. هم‌اکنون اتباع چینی ریاست چهار آژانس از ۱۵ آژانس تخصصی سازمان ملل متحد (FAO، ICAO، ITU و UNIDO) را بر عهده دارند. چین به دنبال پر کردن ضعف‌های پیشین در رهبری نهادهای بین‌الملل دنیا است. در این خصوص، رهبران فعلی این کشور افزایش حضور در رأس نهادهای جهانی را امری محوری برای تحقق هژمونی احتمالی آن می‌دانند. افزایش شدت نفوذ چین در «سازمان بهداشت جهانی» به درجه‌ای رسیده است که دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا، بودجه سازمان بهداشت جهانی را با این ادعا قطع کرد که این نهاد بین‌المللی «چین‌محور» است!

۵- توسعه موقعیت چین در قدرت نرم؛ تبلیغ مدل

والکوی مدیریت چین در کنترل شیوع کووید-۱۹ راهکاری برای توسعه موقعیت چین در قدرت نرم است. جذابیت الگو و مدل حکمرانی یکی از نقایص بزرگ قدرت رو به تصاعد چین است. گفتنی است این کشور در میان ۲۰ کشور نخست دنیا بر اساس رتبه قدرت نرم قرار ندارد و علی‌رغم تلاش فراوان رهبران کنونی و پیشین چین، دستاورد موقعیت‌آمیزی در این زمینه نداشته است؛ البته باید به این نکته توجه کرد که بخشی مهمی از اقدامات بالا با هدف مبارزه با چین‌هراسی و موج تبلیغات منفی دولت آمریکا و برخی کشورهای غربی علیه این کشور است که به بهانه دستکاری چین در آمارها به راه انداخته بودند. عمده اظهارنظرها، تولیدات محتوا و انعکاس‌های تصویری این کشورها، چین را به مخفی‌کاری و پنهان کردن طبیعی یا مصنوعی بودن منشأ کووید-۱۹، زمان شیوع، اطلاعات و آمار و ارقام مبتلایان، کشته‌شدگان و درمان‌شده‌ها متهم می‌کرد. به نظر برخی از صاحب‌نظران جایگاه، اعتبار و قدرت نرم چین با شیوع کووید-۱۹، نه تنها بهتر نشد، بلکه در